

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی تطبیقی اندیشه‌های مدیریتی امام علی علیه السلام در نهج البلاغه
با نظریه مدیریت سیستمی

نویسنده:

علی رضا زاهدی

سرشناسه	: زاهدی، علی‌رضا، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی تطبیقی اندیشه‌های مدیریتی امام علی علیه‌السلام در نهج‌البلاغه با نظریه مدیریت سیستمی / نویسنده علی‌رضا زاهدی.
مشخصات نشر	: قم: میراث ماندگار، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۹ ص: جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۴۷۰-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۰۳ - ۲۰۷.
موضوع	: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج‌البلاغه - مدیریت
موضوع	: Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Management
موضوع	: مدیریت (اسلام)
	: Management -- Religious aspects -- Islam
	: نظریه سیستم‌ها
	: System theory
رده بندی کنگره	: ۴م / ۰۹ / BP۲۸
رده بندی دیویی	: ۹۵۱۵ / ۳۱۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۵۱۷۶۴۶

عنوان: بررسی تطبیقی اندیشه‌های مدیریتی امام علی علیه‌السلام در نهج‌البلاغه با نظریه مدیریت سیستمی

نویسنده: علی‌رضا زاهدی

ناشر: میراث ماندگار

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۲

شمارگان: ۵۰ جلد

چاپخانه: صلواتی

قیمت: ۱۵۰,۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۴۷۰-۵

مرکز پخش: انتشارات میراث ماندگار

۰۲۵۳۷۸۴۲۳۹۸

فهرست مطالب

۸.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول: کلیات
۱۲.....	تعاریف مدیریت از نگاه اندیشمندان مسلمان
۱۵.....	واژه مدیریت در سخن و سیره امام علی <small>علیه السلام</small>
۱۶.....	اندیشه‌های مدیریتی امام علی <small>علیه السلام</small>
۱۶.....	رهیافت‌های مدیریت
۱۶.....	تئوری مدیریت سیستمی
۱۶.....	اصول مدیریت
۱۹.....	فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق
۲۰.....	مقدمه
۲۱.....	پیشینه نظری (سیر تحول اندیشه‌های مدیریتی بشر)
۲۲.....	رهیافت‌های سنتی به مدیریت
۲۶.....	رهیافت‌های منابع انسانی به مدیریت
۲۹.....	رهیافت‌های کمی مدیریت (علم مدیریت)
۳۰.....	رهیافت‌های سیستمی و اقتضایی
۳۱.....	تئوری سیستمی
۳۲.....	نظریه عمومی سیستم‌ها
۳۹.....	اصول اساسی تئوری سیستمی
۴۱.....	تعریف سیستم و اجزای آن
۴۴.....	مفاهیم کلیدی نظریه عمومی سیستم‌ها
۴۹.....	نموداریک سیستم
۴۹.....	سیستم در مدیریت
۵۲.....	مقایسه نگرش تحلیلی بانگرش سیستمی

۵۸.....	نظریه سیستم‌ها و نظریه‌ی سازمان سیستم باز
۶۱.....	جهت‌گیری‌های جدید مدیریت سیستمی
۶۷.....	نگرش اقتضایی
۶۹.....	اندیشه جدید؛ رهیافت کیفی مدیریت
۷۱.....	نظریه Z
۷۲.....	خاستگاه اندیشه‌های مدیریتی امام علی <small>علیه السلام</small>
۷۴.....	ویژگی‌های مدیریت از دیدگاه امام علی <small>علیه السلام</small>
۸۱.....	نظریه‌های مدیریتی امام علی <small>علیه السلام</small> در نهج البلاغه
۸۳.....	مدیریت و اندیشه ورزی
۸۳.....	شورا و مشورت در مدیریت
۸۵.....	برنامه‌ریزی و مدیریت
۸۶.....	مدیریت؛ نظارت و کنترل
۸۶.....	خودکنترلی
۸۷.....	مدیریت و تصمیم‌گیری
۸۸.....	مدیریت و عدالت
۹۲.....	مدیریت و تأمین کرامت انسانها
۹۲.....	گروه‌های درون سازمان در سیستم مدیریتی امام علی <small>علیه السلام</small>
۹۴.....	ابزارهای اخلاقی مدیریت
۹۴.....	آفات اخلاقی مدیریت از نگاه امام علی <small>علیه السلام</small>
۹۴.....	مدیریت و تفویض اختیار
۹۵.....	مدیریت، تعهد و مسئولیت
۹۶.....	شرح صدر در مدیریت
۹۶.....	کاربرد شرح صدر در مدیریت
۹۷.....	عوامل به وجودآورنده‌ی شرح صدر در مدیران
۹۸.....	خودشناسی، اعتماد به نفس و مدیریت
۹۹.....	جذب و دفع در مدیریت
۱۰۱.....	مدیریت، حق‌پذیری و انتقادپذیری
۱۰۱.....	نمونه‌ای از حق‌پذیری و انتقادپذیری امام علی <small>علیه السلام</small>
۱۰۲.....	پیامدهای حق‌ناپذیری و انتقادناپذیری در مدیریت

۱۰۳.....	مدیریت، انگیزه و انگیزش.....
۱۰۳.....	عوامل تأثیرگذار در انگیزش کارکنان.....
۱۰۴.....	مدیریت و ساده زیستی.....
۱۰۶.....	مدیریت، وحدت و هماهنگی.....
۱۰۷.....	مدیریت و بصیرت زبردستان.....
۱۱۰.....	نامه ۵۳ نهج البلاغه به عنوان یک منبع جامع مدیریت علوی.....
۱۱۱.....	مهارت‌های رهبری امام علی <small>علیه السلام</small> در برخورد با زبردستان، همکاران و فرادستان.....
۱۱۷.....	پیشینه پژوهشی.....
۱۱۹.....	فصل سوم: روش تحقیق
۱۲۰.....	انواع روش تحقیق.....
۱۲۱.....	روش و ماهیت تحقیق.....
۱۲۷.....	فصل چهارم: یافته‌های تحقیق
۱۲۸.....	مفاهیم کلیدی سیستم.....
۱۳۵.....	نمودار سازمانی.....
۱۳۶.....	داده‌ها یا ورودی.....
۱۳۶.....	مرحله فرآیند یا پردازش.....
۱۳۶.....	تعریف اصول مدیریت امام علی <small>علیه السلام</small>
۱۳۷.....	اصول مدیریتی امام علی <small>علیه السلام</small>
۱۳۹.....	آثار مثبت برنامه ریزی از نگاه امام علی <small>علیه السلام</small>
۱۴۸.....	راه‌های ایجاد خود کنترلی از دیدگاه امام علی <small>علیه السلام</small>
۱۸۵.....	فصل پنجم: تجزیه و تحلیل نتایج و پاسخ به سئوالات
۱۹۲.....	نتیجه گیری.....
۱۹۵.....	فهرست منابع و مآخذ.....
۱۹۹.....	منابع انگلیسی.....

باسمه تعالی

گردانندگان سازمان‌ها و جوامع در کشورهای پیشرفته صنعتی، به علم و عمل مدیریت از ابتدای قرن بیستم توجه بسیار نمودند، زیرا دریافته‌اند که وقوع بحرانهای اقتصادی و اجتماعی، ریشه در نبود مدیریت منطقی دارد، به همین دلیل به مطالعه و تحقیق بسیار گسترده در این زمینه پرداخته و این علم را بارور و بارور تر نمودند.

در علم مدیریت ابتدا، نگرش تحلیلی یا خطی حاکم بود و مکاتب مدیریت تا قبل از تولد نگرش سیستمی، بر اساس نگرش تحلیلی، که نگرشی جزءنگر بود بنیان گذاشته شده بود، با ورود نگرش سیستمی، توسط برتالانی در سال ۱۹۳۲ به علوم، تحولی اساسی در مدیریت به وجود آمد و جهت گیریهای اصلی مدیریت در مسائل سازمانی پیچیده؛ از جزءنگری، به سمت نگرش سیستمی و کل نگرشی پیش رفت، تا آنجا که شناخت و باور جدیدی از مسائل ارائه نمود، شناختی که بانگرش تحلیلی قابل حصول نبود.

از طرف دیگر مدیریت در حقیقت دستاوردی بشری، دینی، اجتماعی و فرهنگی است که وامدار بشر در طول تاریخ و ادیان بوده است. از این رو در تعالیم اسلام که آیینی دارای ابعاد اجتماعی و کاربردی است، تبیین جایگاه مدیریت و طرح مباحث آن یک ضرورت تام و مهم به شمار می‌رود. این مهم زمانی ضرورت بیشتری می‌یابد که محوریت را به اندیشه‌های مدیریتی امام علی علیه السلام بدهیم. از منظر سبک شناسی، اندیشه‌های مدیریتی این مدیر جاودان تاریخ، دارای ویژگیها و اصولی اساسی است، با وجود آن که حدود هزار و چهارصد و اندی سال از قدمت آنها می‌گذرد ولیکن نه تنها با علم مدیریت امروزی تضادی ندارد بلکه ویژگیها و صفات مکاتب مدیریت امروزی را نیز دارا می‌باشد.

در کشور ما با وجود آنکه نزدیک به نیم قرن، علم مدیریت مطرح گردیده ولیکن هنوز هم در زمینه تحقیقات و هم کاربرد فاصله‌ی فراوان وجود دارد. از آنجا که کاربردی شدن این علم در جوامع، که زیر مجموعه‌ای از علوم انسانی است، به میزان هماهنگی این علوم با نظام ارزشی

هر جامعه بستگی دارد، در این تحقیق در پی آن هستیم که بامقایسه‌ی اندیشه‌های مدیریتی امام علی علیه السلام و مکتب مدیریت سیستمی، یک الگوی برترمدیریتی ارائه نمائیم که علاوه بر دارا بودن ویژگیهای مدیریت امروزی از هماهنگی بیشتری با نظام فرهنگی و ارزشی جامعه و سازمانهای کشور ما برخوردار باشد.

مقدمه

ظهور سازمانهای اجتماعی و گسترش روزافزون آنها یکی از ویژگیهای بارز تمدن بشری است و به این ترتیب و با توجه به عوامل گوناگون مکانی و زمانی، ویژگیها و نیازهای خاص هر جامعه، هر روز بر تکامل و توسعه‌ی این سازمانها افزوده می‌شود. بدیهی است هر سازمان اجتماعی برای نیل به اهدافی طراحی شده و با توجه به ساختارش نیازمند نوعی مدیریت است. ناگفته نماند که ظهور پدیده‌ی (اداره کردن) مربوط به روزگار اخیر نیست، بلکه از دیرباز، بشر متوجه شده که برای رسیدن به یک (هدف)، لازم است به بسیج امکانات و مدیریت این امکانات به سوی آن هدف مشخص اقدام کند.

از دیدگاه قرآن و روایات، نیز مدیریت، نقش اول را در تغییر و تحولات اجتماعی بر عهده دارد: (صنّفان اذا صلحوا صلحت الامه و اذا فسد افسدت الامه، قبل من هم یارسول الله؟ قال العلماء والرؤساء) (خصال جلد ۱ ص ۳۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: (دو صنف هستند که هرگاه صالح باشند، امت صالح خواهند بود و هر گاه فاسد شوند، امت فاسد خواهند شد، سؤال شد: یارسول الله اینها چه کسانی هستند؟ فرمودند: دانشمندان و مدیران جامعه).

کسانی که رهبری فکری زیردستان و مردم را بر عهده دارند و آنانی که مسئولیت اوضاع اجتماعی و مسایل اجرایی را پذیرا شده اند، این دودسته، نقش اول را در فساد یا اصلاح جامعه، ایفا می‌کنند. پس برای هر تغییر و تحولی، باید، روی این دو دسته سرمایه گذاری کرد.

امروزه اگر چه مطالعات انسان شناسی، بعضی از صاحب نظران غربی را متوجه این امر کرده است که در تحلیلهای «مهندسی انسانی» انسان را تنها به عنوان یک عامل صرف محسوب نکنند، اما متأسفانه همچنان صدای خردشدن «ارزشهای الهی انسان» در لابلای چرخهای ماشینیسیم غربی و شرقی طنین انداز گوش تاریخ است. یکی از پیامدهای مهم در هم ریخته

شدن نظام ارزشی غرب، حاکم شدن مکتب اصالت نفع بر روند فعالیتهای اقتصادی و تولید است، معتقدین به این مکتب یک عمل را تا آنجا درست قلمداد می‌کنند که برای فرد یا افرادی؛ بیشترین خوشی و آسایش را به وجود آورد. بدیهی است در این مکتب نتیجه بستگی به میزان «سوددهی» دارد. بدین سان تمدن غربی بعد از انقلاب صنعتی به یک تمدن سودانگار تبدیل و در نتیجه زندگی بشر در غرب، تمام عیار «سودمحور» شده است. روشن است اصول مدیریت حاکم بر چنین جوامعی را نمی‌توان «مطلق» انگاشت و یا کاربرد تمامی اصول آن را در جوامع مختلف مجاز دانست. اگرچه به کارگیری «تئوریهای مناسب» مدیریت خالی از اشکال نیست. (رضائیان، ۱۳۷۹، ص ۴)

با استمداد از عنایات الهی در این نوشتار قصد بر آن است که با اندیشه‌های مدیریتی امام علی علیه السلام در مقایسه با تئوری مدیریت سیستمی آشنا شویم. بدون شک این اثرکاستیهای بسیاری دارد؛ اما تلاش شده تا با مطالعه‌ی منابع بیشتر و استفاده‌ی حداکثری از زمان و البته با راهنماییها و نکته‌سنجیهایی که اساتید محترم راهنما و مشاور تحقیق عنایت نموده، مجموعه‌ی درخوری گردآوری شود.

با راهنماییهای اساتید راهنما و مشاور، این تحقیق در پنج فصل تنظیم شد که فصل اول در ارتباط با کلیات تحقیق می‌باشد. فصل دوم پیشینه‌ی پژوهشی است؛ در این فصل ابتدا سوابق مدیریت در تمدنها و بعد اندیشه‌ی مدیریتی صاحب نظران مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ادامه خواننده شناخت اجمالی نسبت به هر کدام از مکاتب و تئوریهای موجود به خصوص نظریه مدیریت سیستمی به دست آورده و در نهایت به بیان نظریه‌ها و اندیشه‌های مدیریتی امام علی علیه السلام در نهج البلاغه پرداخته می‌شود. فصل سوم مربوط به روش تحقیق است که در این فصل، روش و ابزار گردآوری اطلاعات، ماهیت تحقیق و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها مطرح می‌گردد. فصل چهارم به یافته‌های تحقیق اختصاص دارد که در آن اندیشه‌های مدیریتی امام علی علیه السلام با تئوری مدیریت سیستمی مقایسه شده است. فصل پنجم مربوط به پاسخ به سؤالات، تجزیه و تحلیل، نتیجه‌گیری و پیشنهادات تحقیق است.